

én is igen esendő vagyok, pontosan tudom, hogy a rosszul elvégzett munkám igazán pocsék, de képes vagyok elszántan megvédeni a munkámból azt, ami védhető – persze nem az utolsó töltényig, az már ostobaság és beképzelttség volna. Nagyon is lehetséges, hogy Karlsbadot meghagyhattam volna Karlsbadnak; hogy a „*poor fools*” kifejezésnek semmi keresnivalója a versben; hogy a pihe, mely a NEW LIFE-ban úgy tapad, mint a hó, maradhatott volna pihe, hiszen a költő nem változtatta hópehelyé; hogy a „*fife and drum*” helyett mást is írhattam volna. Az olvasó dolga megítélni, hogy a kiegyensúlyozott magyar hang megfelel-e az angol kiegyensúlyozottségének. Elég az hozzá, hogy fordítás közben ugyanúgy hittem ezekben a megoldásokban, mint bármely más vers esetében (akár én írtam, akár más); és a fordítás – legalábbis a műfordítás – ugyanúgy nem egzakt tudomány, ahogy az olvasás vagy a vershallgatás művészete sem az.

Az olvasás izgalmas dolog – mindenestre annak kellene lennie. A jó vers rossz fordításának rossz vers az eredménye. A jó vers túlságosan zengzetes, arrogáns átültetésének lehet jó vers az eredménye, de az már nem fordítás. E két pólus között találjuk az olvasás, a vershallgatás, az értelmezés és az alkotás különféle változatait. Azt szeretném, hogy Rakovszky Zsuzsa versei angol fordításban ugyanazt az izgalmat váltsák ki belőlem, mint eredetiben. Mi több, azt is szeretném, hogy szellemi táplálékot adjanak, gazdagítsanak. Hogy jobb költő legyek általuk. Ha innen nézzük, a műfordítás, ez a gyakran reménytelen és sziszifuszinak tűnő munka gyönyörűséget szerezhethet, és taníthat. Egyfajta szerelmi viszony a bennünket kiegészítő Másikkal, akinek átmenetileg árnyékául szegődünk.

*

Rakovszky Zsuzsa

AVART ÉGETTEK...

Avart égettek. Dólt a must szaga,
buzgott a kátrány.
Bogáncson ellenfény holdudvara,
tépett szívárvány.

Az utca erdő – mélyebb ősz fele
lejtett az este.
A szélső ház – a hánytorgó zene
majd szétvetette.

Még egyszer ezt, csak ezt, és mást sosem
többé: leszálnék
az őszi alvilágba, jobb kezem
kezében, árnyék –

GYEREKKORI ÖREG NŐK

Mi is volt még? Az oszlopos pohárszék,
nyers máj-színű márványlappal. A csészek
– a fénybe tartva szürke csésze-köd-
felhővé ritkultak –, az Új Idők
pár évfolyama, árny-agár ovál
keretben, karlsbadi emlékpohár,
de már csak mint a süllyedő hajóról
találomra mentett kakukkos óra
vagy tízszemélyes étkezés egy sziget
pálmái és kecskéi közt. Minek
kellett család-, cseléd- és fénytelen,
vizes garzonban két egymást szemem
vetítő nagytükör? Üres levest
ezüst kanállal enni? Érdemes
volt a szemenként adagolt cukorhoz
csipeszt fogni? Mit gondoltak, mikor fog
a rongyláda purgatóriumát
lakó, tíz-éve-volt-divat ruhák
közül akár csak egy is üdvözülni
egy tavaszi korzón? (Mikor derült ki:
ha úgyse megy, már nincs mért zongoráznom,
sosem fogom egy „jó” vidéki házban
a „Für Elise”-zel kápráztatni el
komoly kérőimet?) Ugyan mivel
áltathatták maguk, ki tudja: váltig
hitték, azért egy-két játékszabályt még
maga a sors is figyelembe vesz.
Ínség, betegség: jó, rendben – de ez?
Alice őszen, még mindig lakkcipőben
és jólnevelten egy abszurd időben,
egy álomban, mely ezúttal szilárd
anyagból gyúratott – az álvilág
egy fél világért össze nem omolna.
Közben az idő úgy megy, mintha volna
még s az övök: hol zölden, hol fehéren
habzik föl, a soha az új nevének
hívott teret futólag rózsavészbe
döntve, vagy hó-szellemképpel tetézve
az emlékmű-oroszlán bronzsörényét,
az időjelző-házat. Újra végképp
lecsattog s úgy marad a rossz roletta,
mind foltosabb a fal, mind cigaretta-
papír-szerűbb a foltos bőr a kézen,

táskák közé süpped a könnyező szem.
És még mi is? Csak egy túlexponált
fotó: fehér szellem – a gyertyaláng –
elöl, kinn vélhetőleg tél meg este,
benn villanyfény, ünnepi abrosz csücske
lóg be a képbe, egy tükörkeret
ködös cirkalmi. A hátteret
szerzett jogon birtokló árny-gomolyból
félig-alig kitetsző szürke foltból,
fél-körvonalból kis jóindulattal
egy váll vagy áll, vagy azonosíthatatlan
gazdájú kéz olvasható elő –
az is mosódik végleg elfelé...

THEY WERE BURNING DEAD LEAVES

They were burning dead leaves. Must oozed with scent,
tar bubbled and blew.
The moonlight glow behind the thistle bent
like a torn rainbow.

The street was a forest, night slid into the heart
of deepest autumn.
A guilty music blew the house apart,
with its fife and drum.

To have this again, just this, just the once more:
I would sink below
autumnal earth and place my right hand in your
hand like a shadow.

OLD WOMEN OF MY CHILDHOOD

What else was there? The cocktail cabinet with pillar
base and marble top of raw-liver colour.
Cups thinning in light to a grey mist, a few
back numbers of a magazine called *New*

Age, silhouettes of greyhounds in an oval frame,
 a souvenir glass, engraved with the name
 of a German town. Their mode of being was curious:
 imagine a cuckoo clock or ten-piece dinner service
 salvaged for one's sole convenience from a wreck
 and cast on a deserted beach among the bladderwrack
 twixt goats and palm trees. Why furnish a room
 with two tall facing mirrors? To reflect the gloom
 of an unlit damp apartment, with neither kids nor maid?
 Who'd use silver spoons for gruel, or provide
 a pair of sugar tongs for a grain of rationed
 sugar? What hope obliged them to preserve old-fashioned
 gowns in the purgatory of the laundry chest?
 Did they imagine themselves elegantly dressed
 on promenades in fashionable parks, wearing one of those?
 When did they realise that earnest suitors would not propose
 to me in country residences while under the spell
 of my dazzling rendition of *Für Elise*? Who can tell
 what delusions they laboured under, the poor fools,
 firmly convinced that fate would observe minimal rules
 of etiquette, or how they contrived to maintain
 their innocent beliefs. One might explain
 away a dose of sickness or penury... but this?
 Alice, grey-haired, meanders in a mist
 of manners, still wearing her lacquered shoes;
 having no clock-sense she's likely to confuse
 the times of day; her dreams are like stiff dough.
 (Better, perhaps, a dream world that you know
 than a half-cock universe beyond control.)
 Meanwhile the clocks chime on and hours unroll
 as if time still existed and was somehow theirs
 bringing a green-white froth of roseblight to squares
 never referred to by new official names,
 or twisting snow into apparitional white flames
 to crown a bronze lion's monumental mane or shroud
 the transmitting tower that sends time-signals out.
 For one last time the broken blinds will clatter down,
 patches on walls grow expansive, blotches of brown
 skin on hands wear through, cigarette-paper-thin,
 and watering eyes sink ever deeper in
 a hutch of soft crushed bags. What else is there?
 Only an over-exposed photograph, a white spectre
 or candleflame in the foreground: outside, it might
 be a winter evening, inside: electric light,
 a festive tablecloth's sharp crease intrudes
 into the picture and a fogged mirror broods
 in circles. In clots of shadows which probably

dominate the background one might be able to see among barely discernible patches, a faint outline sufficient (with a little imagination) to define a chin, shoulder or an unknown hand whose grey boundaries too are finally washed away.

George Szirtes fordításai

Valastyán Tamás

A ZÚZÓDÁS POÉTIKÁJA

Rakovszky Zsuzsa NŐK EGY KÓRTEREMBŐL című verséről

„Fal, fal, fal, fölfalja őket a végén.
Lement a nap. Meghalok. Ez leszek.”
(Sylvia Plath)

„és mintha hol itt, hol ott
lennék én is, kívül magamon”
(Rakovszky Zsuzsa)

„Azt álmodtam, holtan feküdtem,
s töprengtem, egy sírban, vagy ágyon”
(Elizabeth Bishop)

Lélegző hiányidomok, vakító evidenciák

Rakovszky Zsuzsa versvilágában bizonyos jelekből tudni lehet, hogy ami mindig – és éppen – (meg)történik, az soha nem az, ami. Soha nem az, amiként megjelenik, s még csak az sem, ami lehetne. Csupán a „lélegző hiányidomok” rajzolódnak ki a történések hétköznapi tolongásából, a „fojtott sugárzás”-ból, „testellen zajló áradat”-ból. Ugyanakkor mindezek a történések döbbenetes jelenvalóságuk és valószerűségük révén olyan közeget teremtenek, amelyben „kerek, vakító evidencia”-ként tűnnek fel. A dolgok ilyen alakulása folytán ez a világ egy lappangó világ, „széle hol innen villan elő, hol onnan”. Egy ilyen világban a realitás és az irrealitás finom határvonala elmosódik, de nem úgy, hogy a reális irreálissá lesz és fordítva – nem, mert akkor abszurditásról beszélhetnénk. Ebben a bizonyos jelekből kiolvasható világban inkább arról van szó, hogy realitás és irrealitás egyszerre van jelen. „Mintha egyetlen izzó, borzalmas izgalomnak / sápadt emléke volna a világ, úgy, ahogy van” (TRIPTICHON)¹ – írja már egy későbbi, a HANGOK után született versében a költőnő. Ebben a lappangó világban minden arra vall, minden feszültség azt idézi, hogy valami olyasmi fog történni, ami után már nem élhetünk úgy, mint eddig, megtapasztaljuk, „ahogy egyszerre minden, / amit megszoktunk, sarkából